

Sverige behöver Chinatowns och Little Italys

Dagens Samhälle den 1 september 2016

”Hur vi etablerar nyanlända på arbetsmarknaden under de kommande åren, kommer innebära skillnaden mellan fattigdom eller framtidstro för tiotusentals människor”, sade statsminister Stefan Löfven i sitt Almedalstal tidigare i somras.

Tyvärr är kopplingen svag mellan statsministerns tal och regeringens nyligen presenterade tiopunkts reformprogram för att stärka utsatta områden och minska segregationen. I detta program tas arbetslösheten förvisso upp, men den enda konkreta åtgärden är att Arbetsförmedlingen ska ges i uppdrag att öka utrikesfödda kvinnors sysselsättning. Det är sannolikt otillräckligt, och därför presenteras i rapporten ett antal tänkbara reformförslag för en bättre fungerande arbetsmarknad.

Ämnet är aktuellt och angeläget, eftersom sysselsättningsgapet mellan inrikes- och utlandsfödda är stort och invandringen numera är en nettokostnad för den offentliga sektorn. Skillnaderna i sysselsättning avspeglas också i olika bostadsområden i Sverige. Att arbetslösheten i socio-ekonomiskt utsatta områden är högre än i andra områden är i sig inget nytt men i en situation där många nyanlända snabbt behöver få jobb riskerar situationen att bli allt värre.

Strukturella problem på arbetsmarknaden löses dock inte med åtgärder riktade mot geografiskt avgränsade bostadsområden. Satsningar på utanförskapsområden inte är tillräckligt - och i många fall inte ens önskvärda, då de kan stigmatisera och skapa inläsningseffekter.

Stället är det angeläget att stimulera en mer dynamisk och mångfacetterad stadsbild där invandrare tillåts sätta sitt avtryck på stadsbilden och den lokala ekonomin på sätt som hittills varit sällsynt i Sverige. Etniskt präglade stadsdelar med sprudlande ekonomier som Chinatown och Little Italy uppskattas av svenskar när vi är utomlands, men liknande fenomen i Sverige ses som något negativt.

Förutom kollektivavtal och nationella arbetsmarknadslagstiftning bidrar även den kommunala stadsplaneringen till att försvåra uppkomsten av det brokiga näringsliv som skulle kunna uppstå.

Ett ofta återkommande mantra från regeringen är att vi ska klara av integrationen av flyktinginvandringen utan att acceptera ökad lönespridning. Det är möjligt att det går - det är ju ytterst en fråga om vad som avses med att ”klara av”. Men vi måste konstatera att de länder där invandrare bidrar mer till samhällsekonomin än i Sverige har som gemensam nämnare att de tillåter betydligt större lönespridning än vad svenska kollektivavtal accepterar.

Fackförbundens och socialdemokratins motvilja mot lägre ingångslöner är historiskt lätt att förstå, men riskerar i dagens situation med många nyanlända att leda till en varaktig arbetslöshet och fattigdom bland utlandsfödda. Vi kan komma att få samhällsekonomiska kostnader långt bortom uteblivna skatteintäkter, i form av ökade sociala problem, ökad brottslighet och minskad sammanhållning och tillit i samhället.

Eftersom detta är värderingar som inte bara regeringen delar, är det angeläget att vi får till stånd en policyutveckling och en diskussion som inte präglas av ideologiska skygglappar. Det är dags att

utmana normerna kring lönesättning och andra arbetsvillkor som idag är så hårt reglerade att de blir en belastning för de nyanlända och därmed för hela samhället.

Vi förutser inte att Sverige i absolut närtid kommer att i grunden ändra lönesättningen och sänka lägsta lönen, och bedömer inte heller att det ensamt skulle lösa de nyanländas problem på arbetsmarknaden - lika lite som de enskilda satsningar andra aktörer föreslagit. I rapporten "Varför tjänar vi inte (mer) på invandringen?" (Fores 2016) presenteras därför ett antal tänkbara reformförslag för en bättre fungerande arbetsmarknad för alla.

Bland annat föreslås att försörjningsstödet görs om så att drivkrafterna för att jobba stärks, att a-kassan omvandlas till en omställningsförsäkring och att nyanlända får F-skattsedel istället för etableringsersättning, för att därigenom uppmuntra ett entreprenörskap som kommer hela Sverige till gagn och som delvis avhjälper problemet att många arbetsgivare tvekar att anställa nyanlända. Vissa förslag kan provocera, men de bör inte förkastas av hänsyn till gamla traditioner - då riskerar vi att fastna i en situation av varaktigt hög arbetslöshet bland stora grupper i samhället.

Länge har den svenska debatten dominerats av diskussion kring hur många flyktinginvandrare Sverige kan och bör ta emot. Det är en viktig diskussion. Men det är också hög tid att vi får en konkret och konstruktiv diskussion kring olika sätt att ge Sverige en bättre fungerande arbetsmarknad så att både svenskfödda och utlandsfödda som redan är här ska vinna mer på invandringen.

Andreas Bergh, välfärdsforskare och docent i nationalekonomi
Lunds universitet samt Institutet för Näringslivsforskning

Anna Rehnvall, programchef för Fores migrations-och integrationsprogram